

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

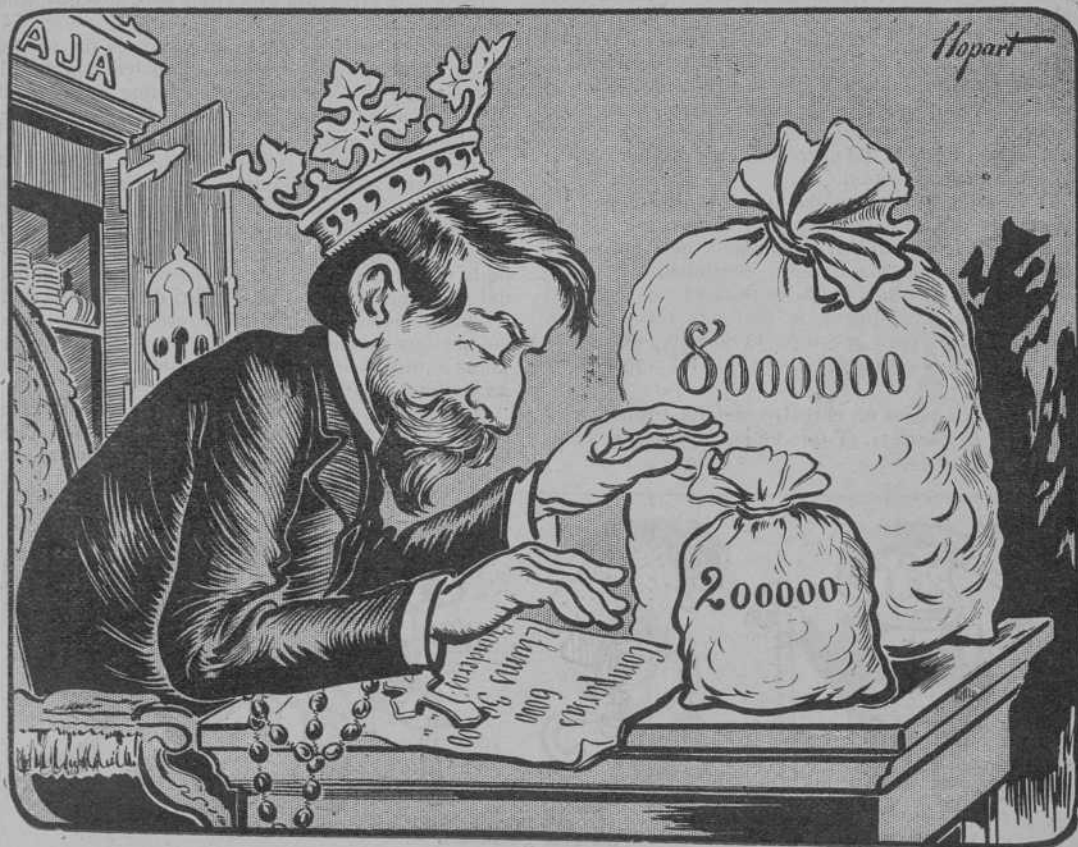
10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 8 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

PASSANT COMPTES

—El govern me regala 8 milions; tot això m'ha costat quaranta mil duros... ¡Encare 'm queda un bon picol...

ZOOLOGIA BARCELONINA

Els cocodrils.

CRONICA

JA es fora. Sí, senyors: ja es fora en Maura. Y ho dich aixís perquè ha de ser cego qui no vegi que per ell, per en Maura, per en Toni I, s'ha fet la festa.

Si sigüés catalanista de la colla dels reconsagrats, dels històrics, dels que fan derivar tots els mals de Catalunya del Parlament de Casp, diria:

—Tal com a mitjans del segle XIII va anar D. Jaume I a conquerir l'illa de Mallorca, a comensos del segle XX ha vingut el mallorquí Toni I a conquerir el Principat de Catalunya.

Pero ¿ho ha conseguit?

El Pere Martell de aquesta empresa ha sigut l'acaudalat marquès de las Cinquillas. Ell es qui ha posat al servey del conquistador el seu entussiasme, els seus caudals, la seva gent, y tot l'aparat qu'exigia l'complicat argument de la gran comedia d'espectacle: archs de triunfo, lluminarias, flors, coloms y gran comparseria de victorejadors. Ab aixó sols estava assegurat l'èxit del carrer. Barcelona, com tota gran aglomeració urbana, te una propensió natural a disfrutar dels espectacles gratuits. La curiositat sempre respón.

Y després, per evitar las mostrars de disgust de part dels que no poden suportar certa classe de comedias, la forsa pública desplegada pels carrers y las xusmas dels matalassers escampadas per tot arreu ab els garrots a punt. No portava més gent don Jaume pera la conquesta de Mallorca, de la que va portar D. Toni pera la conquesta de Barcelona.

Pero torno a repetir: ¿Es cert que l'ha realisada?

Hi ha una pessa en el teatro castellá, titulada: «*El Maestro de Escuela*». ¡Y qué bé las representava don Joseph Valero!

L' escola del tal mestre es un galimatías: els tendres alumnos no pensan més qu'eu jugar y fer gatzara, y com es natural, no saben un borrall de res. Y va l' inspector a visitarla, qual inspector es rebut ab tota la pompa y ab tots els honors deguts al seu càrrech, fins ab una murga.

Una murga providencial. Perque cada vegada que l' inspector fá una pregunta a un noy y aquest respón ab un disbarat, a penas el disbarat desflora 'ls seus llabis, el mestre exclama:—¡Música!... ¡Música!—y l' espinguet del cornet y 'ls ronchs del fiscorn, ofegan la resposta desatinada.

Aixís ha procedit D. Toni I. Ell y 'ls seus corifeos feyan molt mala lletra en el Congrés, y es llavoras quan se li va ocorre cridar:—¡Viatje regil!... ¡Viatje regil!...—qu' es lo mateix que dir:—¡Música!... ¡Música!...

Y en el curs de aquest viatge, sempre 'l mateix crit:—¡Música!... ¡Música!...

Barcelona atravessa una crisis espantosa:—¡Música!... ¡Música!...

Perdudas las colonias, hi ha un excés de producció, y 'l treball está paralisat:—¡Música!... ¡Música!...

Per efecte de l' elevació dels cambis, costa tot un ull de la cara: l' obrer no pot menjar, el menestral casi tampoch:—¡Música!... ¡Música!...

La inmensa massa dels ciutadans es presa de un gran disgust: els uns somían ab las reivindicacions de la vella Catalunya, ab una modificació radical en la constitució del Estat, ab solucions particularistas que afluixin quan no deslliguin del tot els vinculs de la unitat nacional. Els altres aspiran al govern del poble pel poble, al predomini de la democracia, a l' adopció de las solucions progressivas propias de las nacions modernas. En Toni no s'hi encaparra. Totas aquestas aspiracions se satisfán de la mateixa manera:—¡Música!... ¡Música!...

Y ¡música! quan se visita a la carrera una fábri-ca, un celler, un establiment benéfich, l' associació tal, la corporació qual, un palau, una iglesia... una

PICAROL

Els seus guardiáns.

ciutat, una vila, un poble... Xim, xim á tot gasto...
¡Música y res més que musical...

Sense l' accident del dimars de la senmana passada, en que pogueren més els ulls brodats de la cascada de 'n Toni I que 'ls ulls vigilants de la policia, la conquesta de Barcelona hauria sigut única y exclusivament una conquesta xaranguera.

Pero estará escrit que no pot haverhi conquesta sense efusió de sanch, y ni que fos sols unas quantas gotetas, bé las havia de derramar el conquistador de Barcelona.

Y ben satisfet de derramarlas, may siga sino per alló que van dirli 'ls senyors del *Foment* sobre 'ls seus despositoris ab l' ordre: uns despositoris sanguinolents... La introducció de un pam de metàfora de

quel Artal ha lograt tréurelas del seu ensopiment y llansarlas de pié á la vida pública. Se n' hi contan de totas las procedencias: els clericals y 'ls reaccionaris de tots els matissos hi han portat els seus elements: alguns hi han anat desde 'l carlisme: els conservadors, fins els més coneguts per sas aficcions caciquistas; hi han portat las sevas pantorrillas: la colla dels regionalistas perdigots s' hi han buydat casi en massa: la gent de bé que tancava las portas dels seus establiments, quan en Villaverde, company de ministeri de 'n Maura 'ls hi demanava els quartos, las varen tornar á tancar en senyal de protesta y en honor de 'n Toni, que sosté y 's disposa á desequilibrar un pressupost de més de mil milions de pessetas, invertit casi tot ell en música.

MISERIA Y COMPANYYÍA

Lo que las provincias catalanas devían haverli ensenyat.

que parlá un día un advocat, célebre per las sevas ocurrencias.

Pero á pesar de tot en Toni I no ha conquistat á Barcelona: la nostra ciutat poch més ó menos continuarà sent lo qu' era avants del viatge regi. Patirà lo que patía y anhelará lo mateix que anhelava.

En cambi, á una gran part de las classes del ordre, á n' aquestas sí que las ha conquistadas.

Vivían desgabelladas y contrapuntadas, retretas en el seu egoisme, murmuradoras de tot govern, enconadas contra las classes populars, contra tota aspiració reivindicadora de la dignitat humana y del benestar social: «cada hu per ell», era 'l seu lema.

Donchs en Toni, y casi més qu' en Toni, en Mi-

Y aquests elements arreplegadissos, impresionables com donas histéricas, més inconcients mil voltas que 'ls pobres analfabets, han semblat unirse, als acorts de la música, per aclamar á n' en Toni 'l salvador de la patria y 'l home únich de las supremas energias.

Y pera donar desde 'ls primers moments una proba inicial de qu' ells y sols ells eran la gent d' ordre, van congregarse en pública manifestació, van anar á la Mercé á demanar inspiracions á la Verge, y una vegada 's consideraren ben inspirats, allá en plena Rambla del Mitj, davant de *La Publicidad*, feren ostentació brillantissima de la manera com entenen l' ordre, y de la manera com se proposan practicarlo, sempre que 'n Toni I 's presti á protegirlos y guardarlos las espatillas.

CORO DE DESCONSOLADAS

—¡Se 'n ha anat! ¡Es fora!
 ¡Ja no 'l veurém mes!
 ¡Tant que 'ns divertíam...
 sense gastar res!

¡Hermosa conquista la que ha realitzat l'intrèpit mallorquí, ab la de aquestas taifas demagógicas de xistera y de levita que se li han entregat, demanant-li no més que dos coses: que destrueixi 'l partit republicà, privantlo fins del resguard de la lley, dintre de la qual se sent tan fort y tan seré: y que després, un cop els haja possessionat de totas las representacions, que 'l vot del poble fins ara 'ls ha vingut negant, els ajudi á sostenir la més iníqua de las explotacions y 'l més odiós dels predominis.

Sols á n' aquest preu ajudarán á n' en Toni I.

Ignorém si 'l conquistador afluixará ó no las riendas del caball boig que 's troba ja ficat dintre de la botiga del terrissaire, ab perill imminent de fer una gran trencadissa.

De moment ha respost á las pretensions dels seus turiferaris ab aixarop de llabia. Un discurs al *Institut catalá de Sant Isidro* prometent que quan el rey torni á Barcelona ja sabrá dir correctament «Setze jutjes menjan fetje de un penjat», lo qual no deixa de ser un gran adelanto pera la causa de l'autonomia; y un altre discurs al Saló de Llotja indicant als pidolaires de las classes neutras que si volen agafar peix se mullin las ancas, ficantse en el riu de la política.

¡Música y res més que música!

Pero de la música se n' ha abusat aquests días una mica massa. El poble de Barcelona, el verdader poble imposat de sos debers, refractari á totas las farsas, conscient y reflexiu, no espera sino ocasió d' expressar una vegada més, á la fas del conquistador y dels conquistats, lo que vol y lo que desitja.

Quan sigui cridat de nou als comicis, repetirá ab més forsa y eloqüencia que may, qu' ell no es un remat conquistable... y sobre tot: que no está per músicas.

P. DEL O.

GUSPIRA

—Comensa á caminar—sento que diuen davant d' un angelet de cabells d' or que, mal equilibrat, buscant l' amparo dels brassos de sa mare, pert l' aplom ab gestos de poruch y ab ulls plorosos. Comensa á caminar. ¡Pobre reboll si la dissort traidora li escatima la benhaurada llum de l' instrucció! Perque caminará, pro á las palpentas com cego de naixensa, sense 'l Sol que daura 'ls fondos plechs de l' intelecte tan plens de cosas falsas y foscor.

J. COSTA POMÉS

¡DISSET VEGADAS!

En Daniel y la Pepeta s' estimavan ab tot l' afecte de dos cors purs y enamorats.

Y tan adelantadas estavan las cosas, que casi ja ho tenían tot á punt pera casarse á entrada d' estiu, quan els días son més llarchs y las nits més hermosas y poéticas.

Pero vingué don Alfonso á Barcelona...

—¿Y la Pepeta 's va enamorar del rey?

No, senyors: va passar senzillament lo que tot el barri sab y que ara jo vaig á tenir l' honor de contarlos.

La catástrofe—que catástrofe ha sigut al cap y al últim—va tenir comensament el día 6.

Felís, content, respirant alegría per la boca y pels ulls, en Daniel, se 'n anava á mitj dematí á fer la habitual visita á la seva estimada.

—No cal que hi puji—va dirli la portera al véurel passar:—la senyoreta es fora.

—¿Ahónt ha anat?

—A veure l' arribada del rey.—

Una mica disgustat, donchs, al seu entendre, per la Pepeta no hi havia d' haver més rey qu' ell, en Daniel, ab tot, va conformarse y, girant quía, va anarsen allá ahont las sevas ocupacions, el reclamavan.

Arribada la nit y olvidat ja 'l petit contratemps sufert al matí, l' enamorat jovincel torná á casa de la promesa.

—Tampoch hi es—li digué per segon cop la portera.

—¿Ha sortit?

—Sí, senyor: ha anat á veure cóm el rey entra al Foment.—

En Daniel va comensar á empiparse.

Era una cosa que no li havia succehit may. Per xó li venía tant de nou. Desde 'l comensament del seu felís prometatje, ni una sola vegada havia trobat l' aucell fora del seu níu rialler. Y ara, en un sol día, dugas escapadas... ¡dugas!...

—¡Qué s' hi farà!—pensá el discret xicot arronsant las espatllas:—¡Paciencia!... Demá será un altre día. Ja 'n parlarém.

Pero no li fou possible parlarne.

Quan á l' hora de costum se disposava á pujar l' escala del pis de la Pepeta, la veu de la portera 'l torna á deturar.

—Tan mateix está de desgracia. Ara acaba de sortir.

—¡Bol! ¿Y ahónt es?

—Crech qu' es á veure l' anada del rey als magatzems de can Maristany.—

Impacient y no sentintse ab prou forsas pera esperar al vespre, á mitja tarde 's resolgué á fer una visita extraordinaria á la seva xicota.

—Suposo que ara sí que hi deu ser.

—S' equivoca—va respóndreli la portera, rihent:—se 'n ha anat al Tibidabo.

—¿A fer qué?

—Ja pot pensars'ho: á veure 'l rey, que crech que hi presideix la «Festa del Arbre.»

—Bueno, donchs. Hasta 'l vespre!...

Pero 'l vespre tingué 'l desengany número cinch. ¡Tampoch la Pepeta era á casa!

—¿No sab ahónt ha anat?

—¡Prou! Al Principal, que díu que avuy hi va 'l rey.—

La broma comensava ja á ferse una mica pesada. Malgrat el seu carácter dócil y pacient, en Daniel no

podia empassarse tan repetidas ausencias. ¿Quina necessitat hi havia de veure 'l rey cinch vegadas? ¿No l' havia vist al arribar? ¿No l' havia tornat á veure el vespre á la porta del Foment?... ¿Per qué, donchs, anarli més al darrera, ab una insistencia, que si no era impertinent, semblava ridícula?...

—Fortuna—va pensar al fi—que aixó ja deu haver-se acabat.—

¡Acabat!... Justament llavoras comensava.

L'endemá perque 'l rey anava á Girona y era precis veure com marxava; al dia següent perque venia de Rosas y era imprescindible assistir al seu desembarch; ara perque sortia cap á Montserrat, ara perque 'n tornava, l' un dia ab motiu del seu viatge á Tarragona, l' altre ab ocasió del regrés per Maresa, al matí perque anava á la «Marítima», á la tarde perque visitava l' Hospital Clínic, la Pepeta no era may á casa y 'l desventurat Daniel, devorant en silenci 'l seu despit, no feya altra cosa que contar els cops que la distreta enamorada abandonava 'l seu domicili per anar per aquests carrers y plassas á veure 'l rey.

Disset ne tenia d' apuntats á la memoria quan dimars, poch moments després d' haverse sentit las canonadas que anunciavan la marxa definitiva de don Alfonso, agafava el jove la ploma y escribia á la seva promesa aquesta carta:

«Pepeta: Poch amich de contrariar á ningú y comprenent que 'ls teus gustos no s' avindrian gayre ab els meus, retiro la paraula de casament que 't tenia donada y recobro desde ara la meva llibertat. La noya que ha tingut l' humor d' anar á veure disset vegadas al rey, no es possible que sigui demá una dona de sa casa.»

•••

Aixis han acabat uns amors que semblavan no haver de sufrir jamay el mes petit eclipse.

Se sab que la xicota ha plorat, que 'ls parents de las dugas parts han fet mil tentativas de reconciliació: tot ha sigut inútil. La carta, encare que dura, havia vingut incubantse durant dugas senmanas, y la resolució era seria y formal.

En Daniel, qu' en el fondo es republicá, no s' amagá de dirho:

UNA DE TANTAS

—¿Qué diable fas ab aquesta pila de plats?

—¡Filla!... ¿No comprens que durant els días qu' ell ha estat aquí no m' ha quedat ni un moment per rentarlos?

—L' he plantada, no perque hagi volgut veure al rey, sino perque ha anat á véurel ¡disset vegadas!... Lo mateix hauría fet si hagués sapigut que havia anat á veure disset vegadas á n' en Lerroux.—

Y s' ha de confessar que 'l pobre jove té disset vegadas rahó.

A. MARCH.

Al futur Marqués de las Bolanderas

Don Guillém, vosté n' ha fet lo que se 'n diu, un grá massa. No ho dich jo; que ho diu tothom que te nas, y ulls á la cara. Aixó de destiná 'ls guras á feynas tan... delicadas, baix pena de las garrofas, francament: te poca gracia. Es necessari tenir... unas patillas molts llargas, per obligarlos á fer el trist paper d'... entussiastas. L' empresari d' un teatro, quan necessita comparsas per representá alguna obra, particularment, els paga. Pero vosté, don Guillém, sense gratars' la butxaca, obliga als municipals á fèr certs papers d'... estrassa que ab el Reglaments del Cos se donan de patacadas, y aixó, créguim, no está bé. Vosté dirá: «Soch arcalde de real ordre, y puch fer lo que 'm dongui la real gana» —mes no pensa que li pot surtí 'l tret, per la culata. Avuy, ja 'l coneix tothom; y 'l títul que ambicionava, crech que se 'l ha ben guanyat, pero 'm sembla que la vara se li escapa de las mans, y se 'n tindrà d' aná á casa ab el marquesat al coll... si es que no li ve un xich ampla... Apa, buenas, don Guillem; expressions al senyor Maura.

DOLORS MONT

DESPRÉS DE LAS FESTAS

¿Qué dirán ara aquests que sempre que 's tracta de festas de carácter públich las defensen á capa y espasa, alegant que ab ellas se fomenta 'l comer y que tots els estaments ne tocan poch ó molt els resultats?

Aixó, avans, potser sí que succehía. Als pobles hi faltava la major part dels articles, y cada vegada que á ciutat s' anunciava xirinola grossa, d' aquellas que donan lloch á que 'ls trens fassin rebaixa en l' *ida y vuelta*, tot pagés previsor deya á la seva muller:

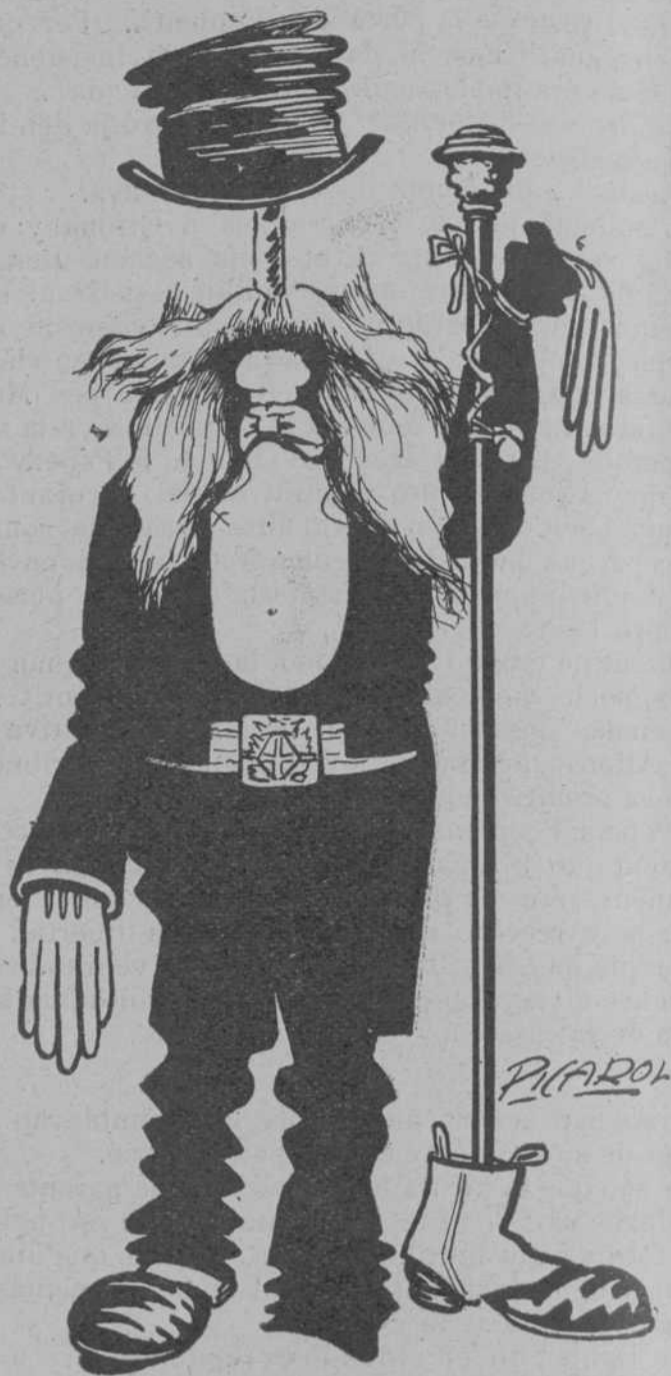
—¿Aném á Barcelona á veure las lluminarias y á comprar de passada tal ó qual cosa?

Avuy... Prénguinse vostés la molestia de preguntarho als botiguers, y tots els donarán la mateixa resposta:

—¿Negoci aquests días?.. ¡Com no n' hajin fet els metjes especialistas, curant la gola de las senyoretas que de tant cridar se l' han espatllada!..—

Y es que als pobles ara hi ha de tot, y 'l vehí del

RESULTAT DE LAS FESTAS REGIAS

¡Lo únich que ha quedat del arcalde!

camp, per provehirse de naps ó xirivías, no necessita moure's de casa.

Venirhi á Barcelona, ja hi vé, pero no á ferhi gasto, sino molt al contrari. Per las veus que corren ó per lo que dels periódichs ha sentit llegir, el pagés s' ha enterat de que á la capital se preparan grans diversions públicas que no han de costarli un xavo, y aprofitantse de la rebaixa del carril se 'n vé aquí á xalarse de franch dos ó tres días y á dir de passada al amo de las terras que la cinia está espatllada y que si ell no la fa adobar aviat, es fácil que per sant Joan no pugui pagarli l' arrendament.

Y si tant l' apuran, las festas el tenen sense cuidado. ¿No sab ell que al Parch hi ha una pila de bestias, ab la contemplació de las quals n' hi ha més que suficient per matarhi un parell ds tardes?

¿No diuhen que 'l Paralelo es un carrer tan ple d' atractius per un foraster de bon gust... y d' oídos fets á proba de *bombo*?

¿No hi ha la Rambla, el passeig de Gracia, la plassa de Catalunya, mil y mil llochs bonichs, alegres, pintorescos, que bastan per sí sols pera satisfacer *gratis et amore* la natural curiositat del foraster més exigent?..

Y, es clar, podent disfrutar el pagés d' aquests espectacles, que per ell son arxi-superiors, ¿quí será 'l tonto que anirá á gastarse un céntim en diver-

sions de pago que—massa ho ha sentit á dir—la major part de las vegadas no son més que un *papa-dímero*?...

Els resultats pràctichs d' aquesta teoria econòmica ara 'ls hem vistos. Els botiguers del carrer de la Boqueria no han venut ni un trist mocador de seda. Al *Sigle*, de cada cent forasters que s' hi han passejat, lo mateix que si 's passejessin per una plassa pública, no n' hi ha hagut dos ó tres que hi hajin fet gasto.

Dels teatros, es inútil parlarne. Haventhi pel carrer condes y reys autèntichs, ¿quina necessitat tenen els forasters d' anar á veure moure's sobre las taulas als reys y condes de comedia, que per ben caracterisats qu' estiguin may ho estarán tant com els de debó?

Al menos, per las festas de la Mercé els paraguers fan sempre negoci. Ara, ni aixó. Com si la sort fins aquest rengló hagués volgut estroncarnos, no ha plogut ni un sol día. ¿Pot donarse major fatalitat?

Garbellantho ab cuydado, trobarém que 'ls únichs que de las festas reals se 'n han aprofitat una mica son:

Els restaurants de *sisos*.

Els cinematógrafos.

Y 'ls cotxeros.

¡Ah! Y l' arcalde y en Fabra Ledesma, que durant aquests días s' han fet un tip d' anar en cotxe... que ja ho sentirem á dir quan en Casany presenti 'l compte al ajuntament.

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

POEMAS D' AMOR de APELES MESTRES.—Al esclat de la primavera els vegetals s' omplan de flors, lo mateix la planta anyal que s' asseca després de fructificar, que l' arbre vell que resisteix impàvit la successió dels anys.

Arbre vell en el jardí de la poesia catalana comensa á ser ja l' Apeles Mestres; pero si l' escorsa es arrugada, la sava es pura, activa y feconda, y de aquí que no deixi passar una sola primavera sense florir.

La florecencia d' enguany son els *Poemas d' amor*, ab els que ve á regalar á tots els enamorats de la bellesa artística, capassos de sentir-la y delectarse ab ella.

Son quatre 'ls que forman l' exquisit volum qu' en l' ordre de sa compilació ostentan els següents títols:

L' Estalactita.

El Novici.

L' amor sabí.

Petrarca.

Quatre inspiracions variadas, fillas de un tema únich: l' amor, etern manantial de poesia.

L' Estalactita, ab son ayre de llegenda fantástica mitj-
eval es molt característica, filla llegítima del celebrat autor de las *Baladas*. Originalíssima en son pensament fonamental, simbólica en la seva intenció, clara y transparent en el seu desariol, exquisida en sa ben cisellada forma, es l' exaltació del amor pacient y confiat, que 's nudreix de si mateix, y troba son premi en el goig d' esperar. Aixís l' *Estalactita* y l' *Estalacmita* arriban á ajuntarse per la secular labor de la goteta d' aygua en la recóndita estancia de la misteriosa gruta.

De dramátich califica l' autor el poema *El Novici*, y en efecte, en un reduhit número d' escenas s' hi ofereix un drama molt humá seguit de un epílech qu' es l' enliment del amor sobreposantse á las austeritats de la vida monástica y reclamant els seus drets per l' imperiós impuls de la Naturalesa. ¡Quín contrast el que forma l' eco dels cántichs religiosos, ab l' esclat del himne del amor, qu' entona 'l Novici, ab estrofas com aquesta:

«Dígals'ho, Tú, Senyor, á aquestos pits de marbre,
sepulcres sense flors, volcans sense escalfor,
que del Paradís mort, sols n' ha quedat un arbre
y aquest arbre es l' Amor.

UN FENÓMENO EXPLICAT

—¿Cóm es que als teatros no hi ha ningú?

—¡Natural!... ¿No veu que ara á Barcelona la comedia 's fa pels carrers?

EL TERCER TE-DEUM

-¡Vaja, bon vent!...

Dílgals'ho, Tú, gran Deu, qu' ets Tú, qui vas posarnos aquí dins, ben endins, un cor que foguejés, per glatir y anyorar, potser per torturarnos, pero perque estimés.

Y recórda'ls que Tú vas créar la Bellesa perque tinga un altar en cada cor latent, perque en ella 'l mortal admirí ta grandesa y adori eternament.»

L' amor sabi es el poema tal volta mes concret, pero sens dupte el mes intens de la colecció. Un amor avar d' efusions, que estalvía 'ls goigs, per no cobrarlos en desilusions y desenganys, y que aixís sobreviu fins á la mateixa mort. Es, en una paraula, la sublimació del amor platónich concebut y desenvolupat ab una forsa poética incomparable. ¡Ab quanta prodigalitat, l' insigne poeta 'ns encisa ab aquestas joyas de un preu superior!

Tanca 'l volum *Petrarca*, poema dramátich, qu' enjocat per la inspiració musical, está esperant l' escenari. Constituheix un llibret d' ópera en un acte, sense pero. Tením entés que un distingit compositor de la terra 'l va pendre pel seu compte y té ja acabada la partitura. En el teatro trobará multiplicats els aplausos que desde ara no podrá menos de dedicarli individualment tot lector del llibre.

En resum, *Poemas d' amor* es un nou testimoni de la potencia creadora y de la inspiració sempre fresca del inagotable poeta que conta las sevas glorias y 'ls seus éxits pel número ja important d' obras ab que ha vingut enriquint el tresor de la moderna literatura catalana.

En aquest concepte, es just dir y ab aquest volum se confirma de plé. que la publicació de cada llibre del Apeles Mestres, constituheix un verdader aconeteixement literari.—RATA SABIA

TEATROS

PRINCIPAL

Un dels estrenos oferts ha sigut el del drama francés

El hijo de Coralía de Albert Delpit, traduhit al castellá.

Casi todas las compañías extranjeras que 'ns visitavan quinze ó vint anys enrera posaren aquesta obra en escena, de manera que ha arribat ab gran retrás al repertori espanyol.

Aixís y tot conserva algun calor d' emoció, tanca un fi altament moral, diguin lo que vulguin els escrupulosos, y 's distingeix per la seva notable estructura.

Tant la Sra. Tubau, com els seus dignes companys la varen representar ab esmero, guanyantse 'ls aplausos de la concurrencia que no era, per cert, massa numerosa.

LICEO

La Kruscheniski va alcansar un nou éxit encarnant de una manera admirable la espiritual *Elsa de Lohengrin*.

Pocas vegadas hem vist sobre la escena una figura tan hermosa, tan possehida de la seva part, en el conjunt y en tots els detalls. En ella 's realisa la conjunció de l' actriu y de la cantant, perfectament fosas en una suprema distinció. Es artista de rassa, que aborreix las exageracions, y está sempre en escena, sentint y fent sentir, expressant y fentse admirar per sas finesas. Está senzillament deliciosa.

Se vejé regularment secundada pel tenor Cossira, qu' ens semblá que no 's trobava la nit del debut en la plena possessió de las facultats que mesos enrera li reconeguerem. Estigueren acertats en Burriel (Telramondo), la Borlinetto (Ortruda), Torres de Luna y Mentasti, (rey y herald respectivament).

La orquesta fluixa y 'ls coros desgabellats.

Pero aquella Elsa... aquella Elsa incomparable, guanyá pera tots els que la necessitavan una absolució general.

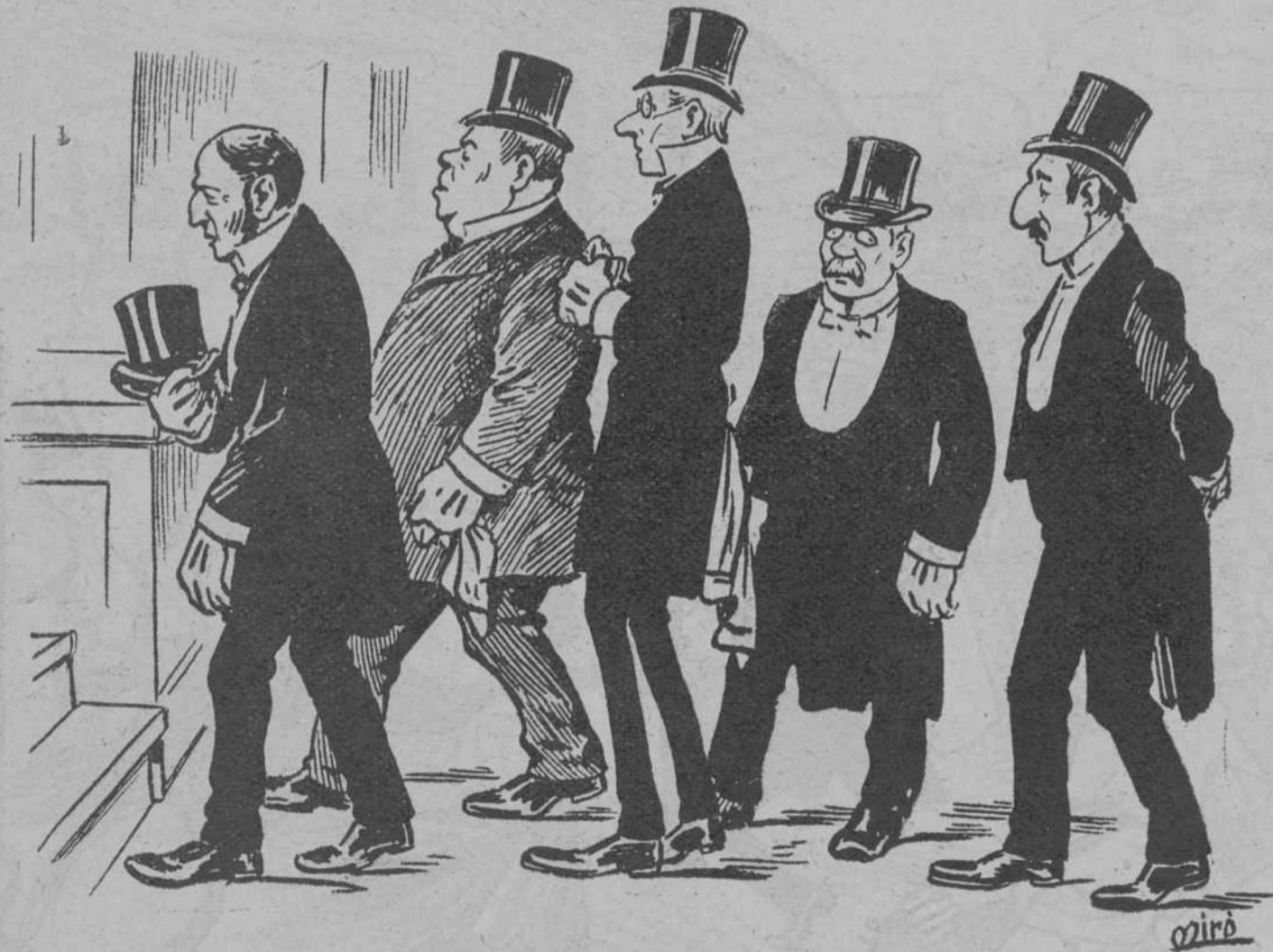
ROMEA

No sempre 's topa ab una troballa com la de *Els vells*.

El Sr. Iglesias, afortunat autor, tingué 'l dilluns ab son nou drama *Via crucis*, un éxit ruidós, abundant en aplausos y cridades á la escena; pero que atenta y imparcialment considerat no passa de ser lo que 'ls francesos ne diuen *un succès d'estime*.

D' estimació, de carinyo, de bona voluntat, y fins si vostés volen franch y sincer pels que li tributaren, per-

EN LA RECEPCIO DE LAS «CLASSES OBRERAS»

Els obrers que aquella nit van dar mes brillo á la cosa,

varen ser, segons noticias, els obrers... de las parroquias.

UN ADAGI ANTICH

que l Sr. Iglesias ab sos treballs escènichs y fins ab sas idees y tendències, s' ha conquistat numerosos amichs y admiradors.

Lo pitjor del seu *Via crucis* es que 'l drama, el verdaer drama ja ha passat quan comença l' obra. En el decurs de aquesta els principals personatjes conservan constantment la mateixa situació, lo qual contribueix á que l autor se vegi obligat á omplir els actes según, ters y quart de incidents y petits epissodis, y quan el farsiment no li basta, incorre en freqüents repeticions.

Per altre part l assumpto tal com se planteja resulta poch emocionant. Aquell mestre sempre passiu, entonant sempre la mateixa cantinela, y aquell titellaire que anunciant una gran resolució se limita á fer una funció de putxinelis afrontant als enemichs del pobre mestre son tipus que no s' enlayran produhint una impresió molt planera.

No te tampoch prou preparació 'l soptat enamorament del mestre nou, y la mort de 'n Vadoret ab que termina 'l drama es un mer incident que no resol res, ni pot satisfèr tampoch l' interès del espectador.

Senyalats *grosso modo* aquests defectes fonamentals, d' estructura la major part d' ells, y després de consignar que 'l simbolisme que l autor s' empenya en presentar en alguns passatjes, resulta poch expontani y un bon xich estirat pels cabells, es just reconèixer que 'l drama té alguns tipus ben apuntats y escenas enteras admirablement escrites, sense forçar may la nota, de un tó natural molt escayent y ab rasgos que revelan al poeta inspirat, al atent observador, y al esperit saturat de un simpàtic humanitarisme.

L' obra sigué posada en escena ab gran esmero, sobressortint en la representació las Sra. Delhom y la senyoreta Morera, y de una manera especial els senyors Borrás y Vinyas. L' actor jove Sr. Gatuellas que 's revela artista dotat de verdaderas condicions, ab l' afany de ser ingenu, tal vegada imprimeix un ayre massa beneytò al tipo de 'n Vadoret. A l' altura de sempre 'l veterano Sr. Soler, y fentse aplaudir ab justícia la nena Santolaria y 'l nen Borrás.

Una morta, quadro dramàtic de D. P. Creuhet, enclou un assumpto valentment ideat y está escrit ab la trassa de un autor d' ofici. Tant de fondo com de forma entra de plé en el género naturalista modern, pero ab exagerada tendència terrorista.

Devém felicitar al jove autor qui, per sa senzillesa en

els procediments y per sa sinceritat en la expressió de lo que 'n podríam dir tesis, ha demostrat que pot abordar ab probabilitats d' éxit el teatro nou tal com l' entenen els psicólechs estrangers.

Avaloran *Una morta* la perfecta descripció dels tipus: un diálech viu, animat y interessant que no decau un sol moment y un llenguatge ben cisellat, casi artístich com no podia esperarse de menos del Sr. Creuhet que, avans que tot, es poeta.

Respecte á la interpretació no cal fer especial menció de ningú. Tots els actors mostraren bon zel y s' enmotllaren al quadro ab gran naturalitat.

Un picament *te mans á tothom*.

CIRCO BARCELONÉS

Diumenje que vé, día 24, se celebrará en aquest coliseu el benefici de la simpática primera actriu la senyoreta D.ª Maria Cazoria posantse en escena la celebrada obra dramática *Del trono al cadalso*.

Donadas las justas simpatias de que gosa l' aplaudida artista no es d' extranyar que augurém per aquest día un plé al teatro del carrer de Montserrat.

CATALUNYA

El Capitán Caesaro es un bárbaro, aixís tal com sons. Ja se 'n pot anar al extrém Orient á fer els seus equilibris náutichs, segur de fèrse aplaudir tant dels russos com dels japonesos. A pesar de tot no sé si al igual que las bombas ab qu' executa arriscats jochs malabars, aguantaría ab el clatell

Quan las barbas del vehí vejis pelar, posa las tevas á remullar.

els projectils vomitats pels canóns dels beligerants. Competidor de 'n Maura fa ballar ab els peus la nau del Estat; pero mostra encare mes aplom y seguretat que 'l ministre mallorquí, que á l' hora menos pensada li cau el barco á sobre y l' esclafa.

Dimars va estrenarse una sarsueleta titulada *La última copla*, lletra dels Srs. Jackson Veyan y La Plaza y música del mestre Marquina. Pertany al género pintoresch melodramátich, la seva acció es molt petita y tot lo que va succehint se deixa preveure.

Els autors de la lletra se defensen escrivint algunas escenas en *sonoros versos*, y allá ahont no arriban ab las rimas naturals, emplean els ripis sense escrúpuls.

En la música hi ha algunas pessas de bon efecte, entre ellas una polca repicada y un duo de tiple y tenor. En cambi, en una serenata de guitarras s' hi deixan sentir sonoritats de bombo. Soroll, soroll: que qui més crida mes guanya.

L' obra termina ab un quadro plástich que ha donat motiu al Sr. Urgellés pera disposar una ben entesa decoració.

El públich va aplaudir distintas vegadas, reclamant que 's proclamés el nom dels autors y del músich, al final de la representació.

N. N. N.

¿QU' HEM DE FER?

Aquests homes de talent
que tot ho saben y entenen;
que ab un quart deixan resolts
els més difícils problemas;

Aquells que, farts de llegir,
esbrinan y descobreixen
tot lo que 's troba amagat,
y quan no existeix ho inventan:

Els sabis que ho ensuman tot
y que tot ho manuflejan;
que tenen l' álgebra als dits
y á la butxaca la ciencia;

Aquells que avuy han trobat
el *radium* aquí á la terra,
y ab el *radio* conegut
demá trobaran el *centre*
no sols d' aquest món, sinó
el de Vénus si a' hi empenyan;

Aquests *eléctrics* d' avuy
que 'ls tranvías arrossegan;
que penjant un fil d' arám
á las mulas supprimeixen
y que si no 's trenca 'l *fil*
tot marxa com una *seda*;

Aquests qu' hasta 'l *fil* y tot
supprimeixen del *telégraf*...

¿no sabrían un invent
per *suprimir* la miseria?

¿No han trobat la solució
d' aquest important problema?

¿No saben lo qu' hem de fer,
no dich per viure de renda,

pro si, perque treballant
poguém dur la panxa plena?

¿Saben el procediment,
la fórmula ó 'l teorema

per fer qu' un carro de pá
no mes valgui una pesseta?

(S' entén que sigui pa bó,
que no fassi mal de ventre.)

¿Tampoch trobaría algú
la línia més curta y recta

per arribá' á conseguir
que la carn no anés á *pela*?

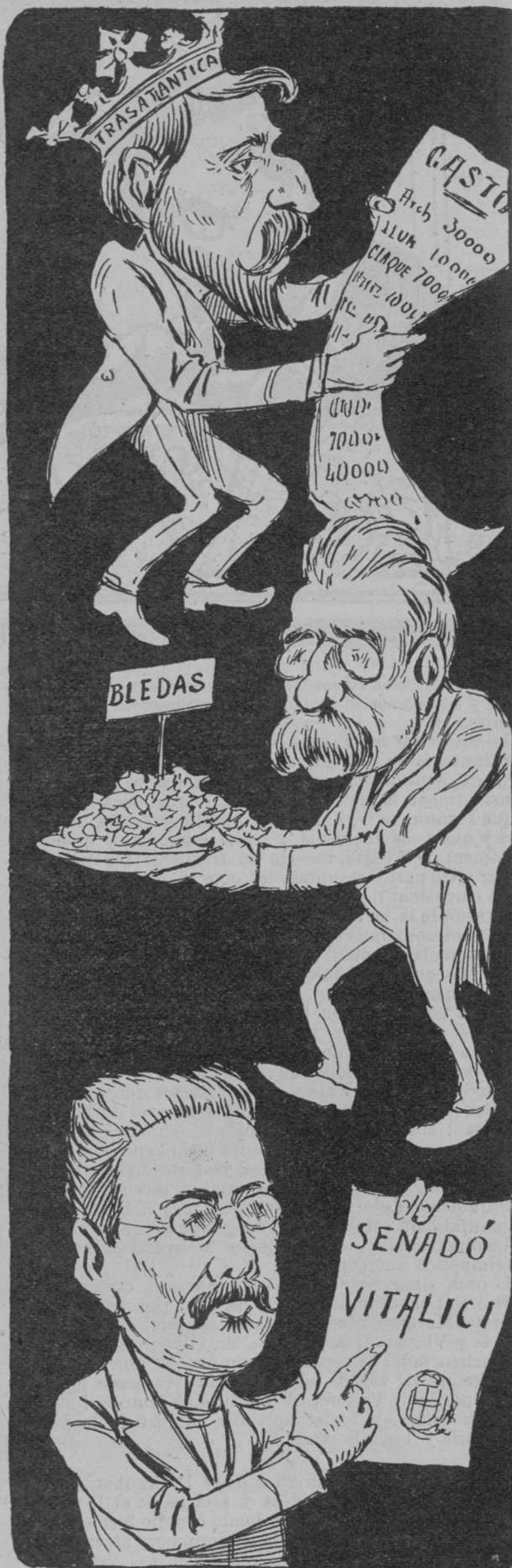
Grans matemátichs, ¿sabéu,
si va á quatre rals la tersa,

una carnicera donchs,
quánt valdría? ¡Tres pessetas!

Ja veyéu qu' en absolut
aixó no 's pot pas admetre.

Heu d' inventarnos aviat

CONSEQUÈNCIAS DE LA VISITA.

Per aquesta volta—sóls els toca aixó.

—LO QUE N' HAN TRET

Un'altra vegada—ja anirà milló.

la universal panacea
que aplaqui aquest desgavell,
y que resolgui la guerra,
y fassi abaratí 'l pá,
y la carn y las monjetas,
y sobre tot el cotó...
perque no s' hagi de treure
el que porta molta gent
á dintre de las orellas,
y perque no 's puga dir
com una nova sentència:
Que ahont la llana abunda més
el cotó més escasseja.

Avants de que arribi aixó,
heu de rasoldre 'l problema,
seballuts de tots els rams:
pro no ab abstractas idees
ni á tall de sociólech, no,
sino ab un remey d' efectes
ben rápits y positius,
ó ab una senzilla quienta.

Us preguntém qu' hem de fer,
y esperém vostra contesta:
Si responéu ab embuts
no hi crech ab la vostra ciencia.

PEP LLAUNÉ

ESQUELLOTS

En tots els païssos del món, quan el jefe del Estat, sigui rey, sigui president de República, desitja estudiar las necessitats del país qu' está regint, el visita pausadament, conciençudament, ab tranquil·litat, ab detenció, pensant en tot menos en oferirse en espectacle públich.

Aixís y tot, tenen prou treball en formarse un concepte clar y ben definit de lo que necessitan co-neixer.

Aquí 'ls ministres responsables procedeixen de una manera molt distinta. Portan al jefe del Estat amunt y avall, de un lloch al altre, ab la rapidés de una exhalació. Se diria que no procuran més que marejarlo y desvanixe'l. Li disposan ovacions y més ovacions per acabar de coronar els seus propòsits.

Aquest sistema aparatós pot servir pera fer entrar per la vista la monarquia en el poble; pero no perque 'l poble pugui entrar en la monarquia. Afa-laga més els sentits que la reflexió.

Y una vegada ha passat la sensació dels primers moments, la reflexió recobra 'l seu imperi y diu:

—Vaja, que aquests ministres responsables, aquests cortesans ens han tractat com á xaróns.

Son molts els marits que diuen:

—¡Gracias á Deu qu' es foral... A veure si al últim la costella que aquests días no tocava de peus á terra, tornarà al seu centre y será de nou la reyna de la llar.

Y la veritat es qu' en moltsas casas, mentres han durat las festas regias, no s' ha menjat un sol día á l' hora, y 'l marit y 'ls fills s' han vist en grans apuros pera mudarse la roba.

Vels'hi aquí un inconvenient de la vella institució, que no tots els tractadistas de dret polítich han tingut en compte.

Son també molts els botiguers que deyan:

—¿Y encare no se 'n vá? Cuidado que desde qu' es aquí no passa un' ánima.

En aquest concepte 'ls soberans fan la competència á la pluja. «Carrers mullats, calaixos aixuts.»

ELS VERDADERS BENEFICIATS

—Por noventa y dos vivas y setenta y cuatro aplausos, vechan vostés qué propinita.
Y que vayan predicant que aquí hay crisis.

Conech una dona devota que al resar aquest dia 'l sant rosari (en castellá, per supuesto, porque fá més fi), digué maquinalment:

«Bendito tú eres, entre todas las mujeres.»

¡Qué hi volen fer! Quan se tenen certas caborias, no hi ha res més fácil qu' equivoarse de sexo.

A cada nou atentat que 's comet, ja se sab: surten sempre el mateixos *clixés*:

La falta de creencias religiosas per part del agressor. La influencia directa de determinadas propagandas perniciosas.

Lo que sempre 's diu, s' ha repetit ara ab motiu del cas de 'n Joaquim Miquel Artal.

Y no obstant, tots els antecedents del agressor abonan que vá rebre una educació esmeradament religiosa, en un assilo essent petit, en un convent de monjas servint de criat ó recader. Diuhen además que va ser objecte de la protecció de un home com D. Delfi Artós, tan conegut per la seva religiositat, arribant dit D. Delfi al extrém d' extendre aquesta protecció fins més enllá del sepulcre, tota vegada que al morir, no sols li feu una deixa, sinó que además el recomená al seu gendre, senyor Nadal.

¿Cóm s' explica, donchs, qu' en un camp que sembla regat excludivament d' aygua beneyta, hi arribés á germinar y arrelar la mala llevor de un atentat?

S' ha de descartar la falsa afirmació que 's feya en un principi de que l' Artal era assiduo concurrent dels *meetings* republicans y anarquistas. Ell ha negat que hagués assistit may á cap. Y difícil, molt difícil

li hauría sigut ferho, estant com estava al servey de una casa de senyors.

La idea, en tot cas, li va venir llegint; pero las lecturas—que suposan un' acció individual solitaria—poch mal li haurían fet si no hagués estat el seu ánim disposat, per l' educació rebuda, á donárlas'hi una determinada interpretació.

Per l' educació rebuda, sí, senyors.

Del misticisme que implica 'l despreci del món y 'l mérit del sacrifici y fins del martiri, al terrorisme que indueix á matar al ser que 's creu pernicios al bé social, adquirint ab un atentat la consideració de mártir, no hi vá més que 'l cantell de un duro.

Y aquest cantell de duro 'l pot omplir qualsevol monstruosa aberració.

Vels'hi aquí com no es la franca expansió de la vida, sino la reconcentració del esperit atacat de certas caborias anti-naturals, lo que en últim resultat contribuix á armar el bras de un assessí.

Aquesta vegada, com tantas otras, els que han pretés atribuir l' origen del atentat á la difusió de las ideas lliberals, haurán de confessar que al atacarlas ab tanta virulencia han comés una flagrant injusticia, dictada sols per la passió.

En sa ceguera han volgut donar una punyalada á ditas ideas y li han donada pel mánech.

Varem rebre, ab no poca sorpresa, una cartolina invitant á LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, á un famós esmorzar que 'l día 17 del corrent mes va donarse á Sant Sadurn de Noya en honor de D. Alfonso XIII.

Pero, Sr. Raventós ¿per quí 'ns ha prés?

Enhorabona que molts, ab l' excusa de una visita regia, s' hajan prestat á ferli 'l reclám: LA ESQUELLA DE LA TORRATXA es una *esquilla* y no un *bombo*. ¿Ho té entés, Sr. Raventós?

Y ara perméti'ns que li penjém l' esquilla al coll: per *manso*.

Al *Avi Brusi* 's coneix que li han caygut molts dents: pels espays que li quedan á las genivas, li passen las mentidas mal intencionadas.

¿Saben qui té la culpa de aquella brutal sarracina que las classes del ordre van armar dimecres en la Rambla del Mitj?

Llegeixin el següent párrafo y ho sabrán:

«Al desfilir los manifestantes por la Rambla del Centro (*de retorn de la Mercé*) dando vivas al Rey y á Maura, se les hicieron demostraciones de desagrado desde los balcones de la redacción de un periódico republicano, á las que (*naturalment*) contestaron los manifestantes *repitiendo los vítores*.»

Es á dir tota la culpa va ser de *La Publicidad*.

Cert que 'ls manifestants, al sortir del *Te-Deum* podían disoldre's, conforme aixís els ho aconsellavan alguns dels caps-grossos que havían armat la manifestació; pero ells van empenyarse en tornar á la Rambla ¡pobrets! sens dupte porque alguns agents de *La Publicidad*, disfressats de gent de bé, 'ls van induhir á ferho, al sol y únich objecte de un cop siguessin allí, insultarlos y treure'ls de quici.

¡Pobres cocodrilos!... Son tan mansos, tan dócils, tan ingénuos!... Qualsevol els enganya.

Avi Brusi, per Deu: tapis els forats de las mentidas. Fassis posar dentadura postissa.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Obra
NOVA

POEMAS D'AMOR

APELES
MESTRES

Un tomo en octau, Ptas. 2

Mala hierba. Novela original de <i>Pío Baroja</i> .	Ptas. 3'50
La Revolución de Julio, por <i>Benito Pérez Galdós</i> .	Ptas. 2'—
Pleito del matrimonio entre <i>T. Guerrero</i> y <i>R. Sepúlveda</i> .	Ptas. 3'—
El individuo contra el Estado, por <i>H. Spencer</i> .	Ptas. 1'—
Los Rayos X y El Radio. Enciclopedia ilustrada.	Ptas. 0'50
Valentina. Novela, por <i>Laura García de Giner</i> .	Ptas. 0'50
Espectros. Drama, de <i>Ibsen</i> .	Ptas. 1'—
Leopardi á la luz de la ciencia, por <i>G. Sergi</i> . 2 tomos.	Ptas. 1'50

EL CONSEJERO DE LOS ENAMORADOS

LIBRO INDISPENSABLE

á todos los que tengan relaciones amorosas ó deseen tenerlas

Ptas. 1

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l'import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de porta. No responem d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificar. Als corresponents se 'ls otorgan rebaixas.

L' ÚLTIM CRIT

—¡Gracias á Deu que podrém descansar!